

Şehrin Hafızası

KONYA **Yenigün** GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 3 • SAYI: 8

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

19 MART 2021 CUMA

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

TÜRK'ÜN YENİDEN DOĞUŞU ÇANAKKALE

BİR ŞEHİT MEKTUBUNDA ÇANAKKALE RUHU ya da TÜRKLÜĞÜ BULMAK*

**MUSTAFA
ARIKAN**

Birinci Dünya Savaşında Türk milletinin mücadele ettiği Kafkas, Irak ve Suriye-Filistin gibi ana cephelerin en önemlisi elbette Çanakkale'dir. Sonuçları itibarıyla hem Türkiye hem de dünya tarihi üzerinde çok önemli sonuçları olmuştur. Bu cephede kazanılan zafer savaşı üç yıl daha uzatmış, muhasım devletlerin güç kaybetmesine sebep olmuş, Mondros Mütarekesi sonrasında Millî Mücadele'yi yapacak azmi ve morali, bu mücadelenin liderini de milletimize kazandırmıştır. On binlerce şehidin vatan toprağına karıştığı, "Size ölmeyi emrediyorum." komutunun gereğinin göz kırpmadan yerine getirildiği Gelibolu top- raklarında, dünyanın maddeten en güçlü ordularını mağlup eden bir ruh; inanç ve azim karşımıza çıkıyor ve biz orada "Çanakkale Ruhu"nu buluyoruz.

Çanakkale cephesinde savaşan askerlerimizden Hasan Ethem (nüfus kaydındaki adı İbrahim Ethem) bir ihtiyat zabitidir ve Mustafa Kemal'in komutasındaki 19 Tümen 57. Alay 2. Tabur 6. Bölük takım komutanlarından birisidir. Ethem, ihtiyat olarak bulundukları Bigalı köyünden, kara savaşlarının başlamasından kısa bir süre önce 17 Nisan 1915 tarihinde cepheden annesine yazdığı mektup ile tanınmaktadır.

Ethem Konya Vilayeti Niğde Sancağı Andulus (bugün Hacıabdullah) köyünden İstanbul'a yerleşmiş Hasan Fehmi Efendi ile Zeynep Hanım'ın dört oğlunun en büyüğüdür. Küçüğü Ahmet Halit de aynı günler-

de Çanakkale cephesinde savaşmaktadır. Ethem seferberlik ilanından önce Hukuk Mektebinde okumaktadır ve aynı zamanda Beyazıt Nümune Mektebinde muallimdir. Balkan Savaşları sonrası Osmanlılık siyasetinden umudun kesildiği, Türkcülük fikrinin özellikle Türk Ocakları çevresinde gelişme gösterdiği bir zaman dilimidir. Ethem bir Türk Ocakları mensubudur ve ocak reisi Hamdullah Suphi Bey ile dostlukları vardır. İşte Ethem bir Türk milliyetçisi olarak yazdığı mektup ile Türklük ve İslam inancının yoğun olduğu bir ruhu, Çanakkale ruhunun ne olduğunu bize anlatmaktadır.

Ethem'in mektubunun tanınmasını sağlayan yeğeni Ethem Ruhi Üngör'dür. 2009 yılında İstanbul'da kendisini ziyaret etmiş, mektubu aslından okumak bahtiyarlığına erişmiştim. Bu mektuba, akademik araştırmalarda olduğu kadar ve daha ziyade popüler Çanakkale yayınlarında yer verilmiş, bazı roman, hikâye ve şiirlerde konu edilmiştir. Ama bu yayınlarda dikkat çeken hususlardan birisi de mektubun bazı yerlerinin değiştirilmiş, tahrif edilmiş olmasıdır. Burada sadeleştirme, kısaltma, metnin muhtevasında yer almayan hususlara yer verilmesinin yanında özellikle *Türk* kavramının üstünün örtülmeye çalışılması dikkati çekmektedir.

İÇİNDEKİLER

- BİR ŞEHİT MEKTUBUNDA
ÇANAKKALE RUHU YA DA TÜRKLÜĞÜ
BULMAK*
- MUSTAFA ARIKAN
- M. NECATİ SEPETÇİOĞLU'NUN
ROMANLARINDA ÇANAKKALE VE
MUSTAFA KEMAL
- ANUŞ GÖKCE

- EDEBİYATIMIZDA ÇANAKKALE
ZAFERİ
- ŞABAN KUMCU
- NEVRUZ ÇİÇEĞİ
- FATMA TUTAK
- NEVRUZUMUZ
KUTLU OLSUN
- SADIK GÖKCE

"Dört asker doğurmakla müftehir şanlı Türk annesi" hitabıyla başlayan mektubun müteakip satırlarından, annenin oğluna gönderdiği mektupta askerlik vazifesinin kutsiyetinden bahsettiği ve oğluna nasihat ettiği anlaşılmaktadır. Onun sevincine, bir cennet köşesi olarak tavsif edilen bu vatan parçasındaki her varlık iştirak etmektedir. Şehit Hasan Ethem'in Bigalı'yı ve onun güzelliklerini anlattığı cümlelerinde; Akif'in "Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda" cümlesinde mündemiç düşüncüyü, ruhu bulmaktayız. O'nun kaleminden yukarıda işaret edilen ruhun ifadesi olarak biz sadece mektubun dua kısmına yer vereceğiz.

İhtiyat kuvveti olarak cephe gerisinde düşmanın karaya çıkarma yapmasını bekleyen Ethem ve askerleri derede abdestlerini almışlar ve cemaatle namazlarını kılmışlardır. Güzel sesli bir askerin okuduğu ezan sırasında bütün mevcudat susmuş, o kutsal sesi dinlemiştir. Ethem namazını kıldıktan sonra ellerini açmış ve Allah'ına yakarmıştır:

"Ey Türklerin Ulu Tanrısı! Ey şu öten kuşun, şu gezen ve meleyen koyunun, şu heybetli dağların Hâlikı. Sen bütün bunları Türklere verdin. Yine Türklere bırak. Çünkü böyle güzel yerler seni takdis eden ve seni ulu tanıyan Türklere mahsustur.

Ey benim Yarabbim! Şu kahraman askerlerin bütün dilekleri; ism-i celâlini İngilizlere ve Fransızlara tanıtmaktır. Sen bu şerefli dileği ihsan eyle ve huzurunda titreyerek, böyle güzel ve sakın bir yerde sana dua eden biz askerlerin süngülerini keskin, düşmanlarını zaten kahrettin ya, bütün bütün mahveyle!"

Duadan sonraki duygularını da "Artık benim kadar mes'ut, benim kadar mesrur bir kimse tasavvur edilemezdi." cümlesiyle ifade etmektedir. Bu satırlar bize Çanakkale zaferini kazandıran, şahadete koşarak giden ruhu ne güzel anlatmaktadır.

Mektupta yapılan en önemli tahrifat, şehidin duasının ilk paragrafındadır. Bu paragrafta Ethem; "Ey Türklerin Ulu Tanrısı!" nidasıyla Allah'a seslenmekte ve "Ey şu öten kuşun, şu gezen ve meleyen koyunun, şu secde eden yeşil ekin ve otların, şu heybetli dağların Halikı!" sözleriyle yakanışını devam ettirmektedir. Allah'ı "Hâlik" ismiyle anmaktadır. Yaratan, yoktan var eden Allah,

vatanın bu güzelliklerini, âdeta kendisinin birer kevnî ayeti olarak ortaya koymuştur. "Sen bütün bunları Türklere verdin. Yine Türklere bırak. Çünkü böyle güzel yerler seni takdis eden ve seni ulu tanıyan Türklere mahsustur." şeklindeki duanın devam kısmıyla; savaştığı toprakların Türklerin vatanı olduğunu ve Türk milletinin İslâm'ın Allah'ını her zaman ululadığı ve kutsadığını dile getirmektedir.

Şehit Ethem burada kuvvetli bir Türklük vurgusu ve duygusuyla karşımıza çıkmaktadır ve onu vatan sevgisi ile birleştirmektedir. Milliyet duygusunun, İslâm'la, bir Türk askerinin ağzından nasıl yoğrulduğunun bu satırlar en güzel ifadesi olmaktadır. Unutulmaması gereken, Çanakkale topraklarındaki düşman askerinin birçoğunun bir hacı seferindeymiş duygusuyla hareket etmesidir. Bu durum, Türk askerinde karşılığını, Ethem'in mektubundaki satırlarda da bulmaktadır.

Sadece popüler bazı yayınlarda değil bazen bu yayınlardan alıntı yapan akademik eserlerde de mektubun en çok tahrif edilen yeri bu dua kısmıdır. Ethem'in duasında, onun Cenâb-ı Allah'a sesleniş şekillerinden birisi de "Ey Türklerin Ulu Tanrısı!" tarzındadır. Bazı yazarlar tarafından, Allah adı yerine Tanrı'nın tercih edilmiş olması uygun görülmemiş ve değiştirilmiştir. Bazen sadece Tanrı ifadesi değiştirilmiş, bazen de hitabın tümünde bu değişiklik yapılmıştır. Bu husus için şu örnekler verilebilir: "Ey Türklerin Ulu Rabbi", "Ey Türklerin Ulu Allah'ı", "Ey Yüce Rabbim", "Ey Rabbim", "Ey Ulu Allah'ım", "Ey Allah'ım" gibi. Çok zor dönemler geçirmekte olan bir devletin ve onun sahibi bir milletin, Yaradan'ına sığınması ve medet umması, mukaddes değerler uğruna yapılan cihadın, aynı zamanda Allah adının yüceltilmesi olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Üstelik şehit, duasında Tanrı kelimesi ile birlikte Rab ve Allah adlarını da kullanmaktadır, Allah'ın celâl ismini düşmana tanıtabilmek için ondan yardım dilemektedir. Tanrı kelimesi Türkçedir ve Türk-İslâm kültüründe Yaratıcı, Rab, İslâm'daki Allah lafzı karşılığı olarak kullanılmaktadır.

Bazı yayınlarda duanın bu kısmı tamamen atlanmıştır. Bazı eserlerde bu paragraftaki Tanrı ifadesinin değiştirilmesinin yanı sıra, Türklerin Müslüman bir millet olduğu da hatırlatılmak istenilmiştir.

Bazen Türkler kelimesi kaldırılmış; yerine "şu aziz millet" ifadesi konmuştur. Türkler ifadesinin "bizler" e dönüştüğü eserler de mevcuttur. Uğruna savaşılan toprakların Türklerin vatanı olduğu, Türkiye olduğu gerçeği hazmedilememiş görünüyor.

Aslında, yayınların birçoğunda yanlış anlaşılan, atlanılan şu cümleleri de mektubun dua kısmına dâhil etmek gerekiyor: "Yalnız bu memleketlerde düğün olmuyor. İnşallah düşman asker çıkarır da, bizi de götürürler; bir düğün yaparız olmaz mı?" Ethem henüz savaşa girmemiştir. 25 Nisan'ın bir hafta kadar öncesidir. Karaya asker çıkaracak düşman beklenilmekte; Ethem de bu savaşa katılmak için sabırsızlanmaktadır. "Düğün" kavramı mektupta bir "istiare"ye işaret etmektedir. Birçok yazar sözdeki bu özelliği kavrayamamış; düğünü gerçek anlamında algılamıştır. Bu durum; yayınlarda ya bu cümlelerin atlanmasına ya da değiştirilmesine ve yanlış yorumlanmasına sebep olmuştur.

İki cümleden oluşan paragrafa çoğu yayında hiç yer verilmemiştir. Bazıları ise, ilk cümleyi yazarak, ikinci cümleyi görmezden gelmişlerdir. Hemen yukarıda cihattan, İsm-i Celâl'in düşmanlara tanıtılması ve onların mahvedilmesinden bahseden

satırlardan sonra Ethem'in düğün isteğini yazarlar uygun bulmamış olmalıdır!

Cenâb-ı Allah Ethem'in duasını kabul etmiş, bir 57. Alay askeri olarak onu savaşın ilk birkaç günü içinde şahadete kavuşturmuştur. İslamî olduğu zannedilen bir düşünce ya da ideolojik bir tavır ile şehit mektubunu değiştirmek hiç kimsenin hakkı olamaz. Bu tarihi bir belgede yapılan tahrifatır aynı zamanda.

Çanakkale'de savaşılan ordunun Türk ordusu, uğruna savaşılan toprakların Türkiye ve Türklerin vatanı olduğu gerçeğini örtmeye çalışmak beyhude bir çabadır. Bugün de milletin ve hatta devletin adı, *Türk ya da Türkiyeli olmak* gibi tartışmalar bir gaflet ve dalalet ya da art niyet işaretidir, yanlıştır. Bu yanlış bilinmelidir ki şehit Ethem'in de ruhunu muazzap edecektir.

*Konu hakkında yapılan akademik araştırma 24-26 Mayıs 2010'da Çanakkale'de yapılan 95. Yılında Çanakkale Savaşları ve Atatürk Sempozyumunda "Bir 57. Alay Şehidi ve Mektubunun Başına Gelenler" adıyla tebliğ olarak sunulmuş ve Gazi Akademik Bakış Dergisinin Kış 2011 sayısında "Bir Çanakkale Şehidi ve Mektubunun Başına Gelenler" adıyla yayınlanmıştır. Yukarıdaki metinde bu makaleden bazı alıntılar yapılmıştır.

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

GÜZEL SÖZ

Öyle güzel söz söyle ki nice kördüğümü çözsün,
Ey insanoğlu, sen et ile kemikten önce sözsün.

Ahmet Sevgi)

M. NECATİ SEPETÇİOĞLU'NUN ROMANLARINDA ÇANAKKALE VE MUSTAFA KEMAL

ANUŞ
GÖKÇE

Yaşanılan olaylar, sıkıntılar, savaşlar, felaketler sadece kuru bir tarih bilgisiyle verilirse insanlarda kalıcı bir etki yaratmaz, unutulur gider. Oysa unutulmayacak öyle büyük hadiseler, yıkımlar var ki tekrarlanmaması için bunlardan ders alınması gerekir. Çanakkale savaşları da yirminci yüzyılın en büyük savaşlarıdır, melhamesidir. Türk milleti bu savaşla var olmak ya da yok olmak imtihanıyla sınanmıştır.

Mustafa Necati Sepetçioğlu bir öğretmen ve eğitimci yazar olarak Çanakkale'de boğaz boğaza yapılan kanlı çarpışmaları, Türk Milletinin yedi düvele karşı var olma mücadelesini, Türk askerinin destanını genç dimağların ruhuna naksedebilmek için roman yolunu seçmiştir. Bunun için üç ciltlik bir Çanakkale romanı yazmıştır: ...ve ÇANAKKALE GELDİLER, ...ve ÇANAKKALE GÖRDÜLER, ...ve ÇANAKKALE DÖNDÜLER.

"...ve ÇANAKKALE GELDİLER" de Mustafa Necati Sepetçioğlu, Birinci Cihan Harbinde başarısız olan Kanal Harekâtı ve Sarıkamış bozgununa kısaca değinir. Ağır-lıklı olarak Çanakkale cephesine yönelir. Çünkü Çanakkale savaşları kazanılan tek savaştır.

Bu ciltte Sepetçioğlu, Mustafa Kemal'in Sofya Ateşe Militerliğinden Çanakkale cephesine tayin edilmesine dair dilekçesi, Kanal Harekâtı, Şam, Halep ve Suriye savaşının kaybedilmesi, savaştan arta kalan kuvvetlerin ve mühimmatın Çanakkale cephesine sevkini dramatik bir biçimde ele alır. İkinci ciltte Sepetçioğlu, Mustafa Kemal'i Çanakkale cephesine gönderir. Mustafa Kemal'in oluşan duruma göre sürekli strateji geliştirmekte, taarruz planları hazırlamakta olduğunu görürüz. Türk Milletinin askeriyle birlikte topyekûn bir savunma içinde olduğunu, kiminin askerlere su taşıdığına, kiminin cephane ve erzak taşıdığına şahit oluruz. İngiliz ve Fransız askerlerine karşı verilen amansız müca-

deleleri, Kemal Yeri'ni ve askerin moralini yüksek tutmak ve düşmana korku salmak için Mustafa Kemal'in beş vakit mehter vurdurduğunu, savaşın bütün acımasızlığını ve insanı dehşete düşüren sahneleri gözlerimizin önüne serer. Üçüncü ciltte Mustafa Kemal'in önderliğinde Arıburnu, Anafartalar, Conkbayırı ve Kocaçimentepe savaşlarını ve kazanılan zafer sonucunda Türk Milletinin var olma gurunu ve sevincini yaşatır.

...ve ÇANAKKALE GELDİLER...

Eserde Yüzbaşı Ali, Hesna ve Recep Çavuş başkahramandır. Suriye'de savaş başladığı zaman kahramanlarımız Şam'dadır. İngilizlerle yapılan savaşta Recep Çavuş ve Ali Efendi esir düşerler. İngiliz kumandan Ali Efendi ve Recep Çavuşu kendi saflarına çekmeye çalışırsa da başarılı olamaz. Mısır'daki cephanenin ve erzakın Çanakkale'ye nakledileceğini öğrenince yine Adanalı bir çocuk olan Fatih, Recep Çavuş ve Ali Efendi kamptan kaçarak cephaneliği ateşe verirler. Bu esnada Fatih ölmüş, Recep Çavuş ile Ali Efendi ağır yaralanmışlardır.

Suriye'de savaş kaybedilmiştir. Yüzbaşı Ali Efendi vücudunun her tarafı yanık olduğu için eşinin karşısına çıkmaya cesaret edemez. Hesna ise kocasını öldü bilmektedir. Ali Efendi, Recep Çavuş'u görevlendirerek eşini Şam'dan aldırıp Beyrut limanından kalkacak olan bir Hilal-i Ahmer vapuruyla İstanbul'daki akrabasının yanına gönderir. Geminin mahzenine de Çanakkale'de kullanılmak üzere cephane yükler. İstanbul'a ulaşan Hesna, yolculukta vefat eden bebeğini bir mezarı olsun diye Sabriye emanet eder. Sabri de yaralı taşıyan bir askere yardım etmek üzere bebeğin cesedini yüksekçe bir taşın üzerine koyar. Ne yazık ki cesedi köpekler parçalamaya başlar.

Evladından ayrıldığı için pişmanlık duyan Hesna, Hala Hatun'un yanından ayrılır ve bebeği bıraktığı yere doğru koşmaya başlar. Bebeğinin köpekler tarafından parçalanışına büyük bir acıyla şahadet eder. Bu esnada çılginca Sabri'nin üzerine yürür, bu arada zaptiyeleri çağırarak "katil katil" diye bağırır. Zaptiyeler gelir ve Sabri'yi sıkıca tutarlar. Sabri ise sürekli Hesna'ya yardım etme derdindedir. Hesna acısından bayılınca onu Doktor Mürsel Bey'in daire-sine götürürler. Hesna'nın başından geçenleri anlatması üzerine Sabri serbest kalır. Hesna da Dr. Mürsel Bey'in evine misafir olur. Ertesi gün kocasının verdiği adrese giden Hesna hiç hoş karşılanmaz. Kocasının yeğeni tarafından dilenci yerine konulur ve onunla görüşmez. Birkaç gün misafir kalan Hesna Dr. Mürsel Bey'in evine geri döner.

Çanakkale savaşlarında İstanbul'un iki yüzünü görürüz. Bun durum hemen hemen Birinci Cihan Harbi ve Milli Mücadele ile ilgili yazılmış bütün romanlarda karşımıza çıkar. Beyoğlu ve Şişli taraflarında vur patlasın çal oynasın çılginca eğlenceler; dini, millî ve ahlâkî değerlerde yozlaşmalar diğer tarafta evlerinin ölgün ışıkları altında hayat mücadelesi veren ve okuldaki çocuklarını Çanakkale'ye gönüllü yazdıran aileler... Çanakkale'ye gidebilmek için kendini paralayarak biçareler var. Bir yanda kuyum-cuya gitmek için karda tipide otomobilin içinde keyifle kurulanlar diğer tarafta İstanbul'a nakledilen yaralılar...

"Kar gitgide yavaşlıyordu. Kuş bakışı dökülüşleri daha da seyrekleşmişti, tüy uçuşlarına dönmüştü. Albert indi otomobilden. O sırada bir Hilâl-i Ahmer otobüsü Türbeli İmaretin yanındaki sapağı da tıkamıştı... Hilâl-i Ahmer otobüsü yaralı indiriyordu... Yol, Cavidan içindi, sonra herkes için. Bu duygularla bakıyor, baktıkça yüzü buruşuyor, buruştuğça daha bir hırçınlaşıyordu. 'Aman Allah'ım bunların işi ne buralarda?'

'Hasta. Ağır yaralılar' diyecek oldu Albert. Cavidan'ın aklı karıştı. 'Buralarda bir yerde hastahâne mi var' diye etrafına baktı, gözleri şaşkınca hastahâne aradı.

Albert, yaranıcılığı elden bırakmadan 'Şimdi camilere yatırıyorlarmış... Medreselere de...'

'Ne iptidailik! Neden bu kadar çok

bunlar? Albert salgın hastalık olmasın sakın!'... Aman İstanbul Fransız dolu, İngilizlerden geçilmiyor. Ne zararları var ki? Sür git. Üzerlerine sürersen belki yolu açarlar...' (s.119 vd)

Millet yiyecek ekmeğe, bir çift kunda ve kaputa muhtaçken Cavidan sanki başka bir milletin kızı gibiydi. Keza anne ve babası da öyle...

Kanal Savaşında İngilizlere esir düşen Ali Efendi ve Recep Çavuş, Mısır'dan Çanakkale'ye sevk edilecek olan mühimmat ve erzak deposunu patlattı. Patlamanın sesi hafif çıkınca kontrol etmek amacıyla Fatih içeri daldı. "Recep Çavuş daha Fatih bile diyemedi, ağzı kurumuştur, boğazı kireç taşına dönmüştü o ummadığı atılışı görmekten... İlk patlama da duyuldu. Yüzbaşısı da Recep Çavuşu da dondurdu oldukları yerde. Recep Çavuş, "Fatih" diye kapıya koştu. Aynı anda kapının çıkıntısına takıldı ayakları ve kanadın arkasına düştü. Sonra patlamalar üst üste bindi, alev yalazlarından bayraklara sarınmış bir çatı kalası uçuşuyordu... geldi tam alının üstüne düşüyorken Recep Çavuş alevlerin yırtık bayraklarını yüzünde duydu, gözleri yanıyordu herhalde. Yüzbaşı o anda yetişti, çekti Recep'i; fakat hemen yanlarına düşen bir çatı kalası parçalanarak ateşini her ikisinin de üstüne döküverdi..." (s.191 vd)

İstanbul'da vatansever aydınlar, Çanakkale'ye gönüllü yazdırmak için asker topluyorlardı. Türk Ocağı onların buluşma yeri idi.

"...Ziya Gökalp Bey, bıyığında, kaşlarında, gözbebeklerinde çok belli karaca ışıltılarıyla büsbütün değirmişmiş yüzünü hemen hemen ilk defa masanın üstünden ve önündeki mektup ve telgraf yığınlarından kaldırıp Doktor Mürsel Bey'e döndü; düşünceli bakışları çok yüklüydü. Aydın'a da öyle baktı. Ağır ağır uçan kuşların, ağır ağır kümelenen bulutlardaki süzülüşü ne ise, hafifleyeceği yerde durmadan ağırlaşan düşüncelerin yüklediği bakışlar öyle idi Hoca'nın... 'Yarıdan tezi yok, Ocaklı muallim ve muallimelerle bir toplantı yapmalıyız. Mekteplerde yetişkinlerin, eli silah tutacak yaşa gelmiş olanların, İnşallah gerekmez ama gerektiğinde Çanakkale'ye gönüllü yazılması işiyle ilgilenmeleri sağlanmış olmalı...

Hekimlerimizin durumu nasıl Mürsel Bey? 'Ocaklı olan kardeşlerimizin çoğu zaten Çanakkale'de....'

...Muallim Doğan Bey! diye sordu Mürsel Bey. Aydın, kem küm etse de bir türlü doğruyu söyleyemiyordu. Doğruyu da bilmiyordu gerçi ama Mürsel Bey bir cevap bekliyordu. Aydın'ı Ziya Gökalp Bey kurtardı. 'Mustafa Kemal Bey, Çanakkale'ye tayinini istemiş' dedi... (s.269 vd)

Muallim Doğan gibi Çanakkale'ye gitmekten kaçınanların yanında gönüllü yazılabilmek için can atanlar da vardır. Hasta olan anasına bakmakla yükümlü olan Sabri, gönüllü yazılanlara gıpta etmektedir. Doğuştan hafif engelli olan Sinan Çanakkale'ye gönüllü yazılınca anasının gitmesine izin vermediği Sabri arkadaşını kıskanmaktan çılgına dönmüştür. Sabri'nin tek istediği Çanakkale'ye gitmektir... "...Ana bu Sinan! Ana bu Sinan da gidiyor. Ana bak Sinan da Çanakkale'ye gidiyor... Sinan bile! Ana, ben ölmüş müyüm ki! 'Ölmek mi var orada' dedi Sabri, eğişik boynu doğruldu nasıl olduysa. Olsun, oradaki ölmekse var-sın olsun..." (s.274 v.d)

... ve ÇANAKKALE GÖRDÜLER. İngiliz, Fransız askerleri ve komutanları Türk askerinin cansiperane savunmasıyla, milletin kadınlı erkekli mücadelesiyle karşılaştılar.

Dr. Mürsel Bey, kâtipi Aydın Bey'i Sahrâ hastanesi kurmak üzere Çanakkale Cephesine gönderir. Önce Çatalca'ya uğrayıp

Hafız Emir Efendi'yi bulmasını, onunla birlikte gitmesini ister. Çatalca'ya varan Aydın, eşeğini nallatmak isteyen Zübeyde ile karşılaşır. Nalbant bir Rum'dur ve eşeği nallamak istemez. Bu arada Aydın müdahale eder ve eşeği nallatır. Eşeğini Çanakkale'ye adadığını söyleyen Zübeyde eşeğin götürmesi için Aydın'a teslim eder. Çatalca'ya gitmek isteyen ve köyü bilmediği için yol göstermesini rica eden Aydın'a eşlik eden Zübeyde köye varınca oradan ayrılır ve yürüyerek köyüne gider. Aydın sorar soruşturur, Hafız Efendi'nin evini bulur. Bu ev, gemide Hesna'ya yol arkadaşı ve can yoldaşı olan Hala Hatun'un evidir. Hala Hatun'u tarlada çift sürerken bulur. Sabana da kızı Zehra'yı koşmuştur. Çünkü kendisi Beyrut'ta iken kızını komşuları yanına almışlar, bu esnada ahırdaki mallarını hırsızlar götürmüşlerdir. Her ikisi de kaldırılacak olan hasadın Çanakkale cephesine gönderileceğinden çaresizce toprağı sürmeye çalışıyorlardı.

Aydın kadınlara yaklaşarak iki hayvandan birini tercih ederek çiftte koşulmasını ister. Hala Hatun da eşeği seçer. Aydın da onları yardım edeyim derken ayağını burkutur ve birkaç gün Hala Hatun'un evinde misafir kalır. Bu esnada Hafızın öldüğünü, bütün bildiklerini kızına öğrettiğini açıklar. Zehra'da cepheye gitmek isteyince anası müsaade eder ve Zübeyde'nin eşeğine binerek Gelibolu'ya cepheye gider.

Zübeyde Nalbant Nikola'nın dükkânını bir gece vakti soyar. Ne kadar nal ve çivi varsa bir sandığa doldurarak bir düvenin üstünde tepeyi aşarak çalılıkların arasına gizlenir. Ne var ki Zübeyde'yi bir akrep sokarak zehirler, dağın yamacında ot toplayan Hala Hatun'u son anında fark eder. Sesini duyurmak için iniltili bir şekilde seslenir ve bulunduğu yeri bildirmek için bir eline geçirdiği bir taşı fırlatır ve çalıları da hareket ettirir. Durumdan şüphelenen Hala Hatun kıpırdanan çalılarının yanına varınca ölmek üzere olan Zübeyde'yi görür. Zübeyde sandığı işaret ederek onun adak olarak Çanakkale götürmesi için yalvarır. Sandığı uyun bir yere saklayan Hala Hatun Zübeyde'yi kurtarmak için evine götürürse de vefatına engel olamaz. Artık Zübeyde için her şey bitmiştir. Zübeyde'yi köyüne götürür ve defnettirir. Sandığı cepheye götürmek için bir plan yapar. Çocukları organize ederek köyünde bulunan Rum çiftliğinde yangın çıkartır ve atları arabaya koşturarak çocuklara kaçırtır. Çiftlik sahibinin oğulları peşlerine düşer. Hala Hatun çocukların birine urgan almasını da söyler. İki üç çocuğu ayırarak yolun dar tarafına karşılıklı geçirecek arabaya geçtikten sonra atlıların önüne girmelerini tembih eder. Atlar ipe çarpınca üzerindeki oğlanları da yere fırlatarak kaçarlar. İki kardeş yaralı bir şekilde evlerine dönerler. Ali, Hala Hatun'la birlikte Çanakkale'ye gitmek istemektedir. Ne söylediyse vazgeçiremez. Hala Hatun'un yanına gecenin bir vaktinde arabayı çiftliğe yakın bir yere bırakır ve gelip kendisini bulmasını ister. Görevi yerine getiren Ali, Hala Hatun'un yanına gelir. İkisi birden yoldan gelip geçen bir vasıta gözlemektedirler. Dr. Mürsel Bey'i Çanakkale'ye ötüren otomobilin önüne çıkarak durdururlar. Sandığı otomobile yükleyerek hep birlikte Gelibolu'ya hareket ederler.

Sahra Hastanesine bir Cuma vakti girerler. Bu arada İngiliz ve Fransız zırhlıları Türk tabyalarını ve sahra hastanesini yoğun bir şekilde bombardıman etmektedir. Ali, arabadan inerek saklanacak bir yer ararken ne olduğunu anlayamadan bir top mermisi yakınına düşer. Onu yanına çağıran Hala Hatun da yerinden hareket ettiği için ağır yaralanır. Ali olay yerinde hayatını kaybetmiştir. Dr. Mürsel, Hala Hatun'u ameliyata alır.

Cephede Türk askerleri destanlar yaratır...

"...403 Nizami'nin duyduğu ses, Çavuş Cef'in sırtlan gırtlığından çıktığı sestir. Al-dandığını anlar anlamaz 'Cevdet düşman' diye bağırdı... Binbaşısı çabuk bul. Düşman. Düşman etrafa yayılıyor... Evet Nizami, neredesin sen?...İşaret fişegi Binbaşım, düşman sağımızda üç dört bölük var... Ateş der demez tek hedef tek çam olacak Binbaşım... Müstecip Onbaşı on derece sağdan, nişangâh 190 Yedinci batarya sekiz derece sola, nişangâh 220... Bütün bataryalar buna göre sıralanmalı.

Ne var ki Yüzbaşı Harisson da Tek Çamın çevresine doğru yayılıyordu. Çavuş Cef, 'Yarbayım kablo diye bağırdı. Çamın çatağındaki Nizami'yi de görmüştü. 403 Nizami "ateş" diye bağırdı. Çıkardı tabancasını Çavuş Cef'e ateş etti. Çavuş Cef, yere düşerken manyetik kabloyu kopardı. 403 Nizami kablonun koptuğundan habersiz "ateş, ateş" diye bağıırıyordu. Nizami mermisi tükenen tabancasını attı. İki yerinden yaralanmıştı. Binbaşı Zeki Bey de saldırıya geçmişti...

403 Nizami gülümsedi, Çanakkale'ye geldiğinden beri şehit olmak için fırsat kollamıştı, şimdi o fırsat bol bol eline geçti, kaçırmamak için o fırsatı daha bir güldü, güzlerinde güllenen gülüşüyle dünyayı seyre daldı..." (s.83 vd)

Türk Sahra Hastanesinde morfin çok azalmıştı. Sargı bezi, pamuk, ilaç sıkıntısı baş göstermişti. Yüzbaşı Ali Efendi, Recep Çavuş ve Yarımyüz Sinan ne yapıp edip İngiliz Sahra Hastanesinden malzeme tedarik etme yolunu seçti... "Ameliyathaneye Sahra hastanesinin en geniş bölümünden geçiliyordu... Yüzbaşının cep feneri ambarrın içinde geziniyordu. Her aydınlattığı raf tuka basa doluydu... Recep Çavuş, İngilizler memleketin bütün ilaçlarını buraya yığmışlar, şu pamuklara bak hele... Ali Efendi kızdı, "bizim aradığımız morfin!". Recep Çavuş, "Gelmişken pamuk da götürsek ne zarar, şuradakiler de sargı bezleri..." Yüzbaşı aradığını bulmuştu... Eşyaları üç çuvala doldurdular. Emre ile Sinan dışarda bekliyorlardı. İşaret verince sıra ile çuvaları, Recep Çavuş ve Yüzbaşı Ali Efendi'yi yukarı çektiler ve Türk Sahra Hastanesine doğru yol aldılar..." (s.244 vd)

"...Aydın, Sinan'ın aşırılaşmış içlenişinden sormadı; iç cebinde mektup, akında mektubu soramamak sıkıntı olmaya başlamıştı... 'Sinan Ağa, biraz bekle, beni' dedi durdurdu gidişini. Miralay Mustafa Kemal Bey'i en kısa yoldan nasıl bulabileceğini sordu... Önce Aydın'ı tepeden turnağa süzdü, sonra yukarıda dönüp kaybolan uçağın kayboluş yönündeki tepeleri gösterdi: " Orda, Kocaçimen Tepesine bak. Anafartalar da ara... Ne bileyim, bütün oralar sana Miralay'ı söyler Aydın Beyim!"(s.379 vd)

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun romanlarını okuduğunuz zaman bir savaş manzarası görmek için cepheye gitmeye gerek kalmaz. Sanki yaşıyormuş gibi sahenin ortasında buluveriyorsunuz kendini zi...

...Cuma günü Müslümanlar için mübarek olduğundan İngilizlerin ve Fransızların bu güne hürmet edeceğini sanıyorlardı... "Bir genç İstanbullu Hafız, Sabâ'nın ağlayıverecekmiş kadar incelmış hassaslığında: Eshedüenlailahe illallah, dedi Sahra Hastanesinin beri tarafındaki çamlığın düzündü. Birdenbire İngiliz mevzileri kudurdu. Toplar yağmurdan çok doludan hızlı mermi yağdırır oldular. Aşağıdan yukarılara doğru sanki bir cehennem parçalanıyordu. Zırhlıların toplanında başlayan ateş, kara bataryaların azgınlığında yukarıda Türk mevzilerini bir anda yangın yerine çevirdi. Mermiler birbiri üstüne düşüyordu... Başlangıçta insan yoktu, insan parçacıkları karışmamıştı yağmura... Çekirgelerin ekin tarlasına dalışı gibi diş diş yok ederek kısa bir süre bölükleri buldu. Cuma vaktinde hazır bekleyenleri buldu olduğu yerde, ileri hatların askerlerini buldu. Bulur bulmaz da taş toprak ağaç mermi, şarapnel yağmuruna insanlar karıştı; yarım bedenler, kollar, bacaklar, başlar... Yıkıntının en büyüğü Yüzbaşı Ali Efendi'nin yeni hazırlattığı ileri hatların örtülü mevzilerinde kendini gösterdi. Sarsıldıkça hatlarını kırıp parçaladığı örtülü mevziler mahşer yerine dönmüştü..." (s.412 vd)

...Aşırtmadan uçan mermiler Sahra Hastahânesinin çevresini yokladı, yalayıp geçti. Hastahânenin sağ berisindeki çamlığın düzündü cemaat namaza duruyordu... El bağlandığında Dr. Mürsel'in otomobi-

li, Sahra Hastahânesinin koca çadırının önünden son hızında dönemece sapmış, İmam Efendi'nin cemaatine doğru yel esmesinde gidiyordu. İlk mermiler o sırada sağına soluna düştü... Gelgelelim ilk yoklayan mermilerin arkası geldi, bir yayılım ateşi sökün etti. Mermiler bunaltıcı olmaya başladı, biri hemen önlerine düştü, sürücü atik davrandı, aracı sağa kıvrırdı, sonra devam etti... Dr. Mürsel, "inin araçtan, koruyun kendinizi" dedi. Sürücü, Hala Hatun'a yakın kapıyı açmıştı. Çıkmasına yardım etti, yarı kucaklamada bir kayalığın arkasına taşıdı. Ali de kendi kapısını açmıştı. Çıktığında gözleri, mermilerin rüzgârlaşmış gelişine takıldı, büyüledi mermilerin gelişi Ali'yi, seyre daldı bir an, unuttu bulunduğu yeri... Bir mermiye gözü takıldı, düşünceye kadar takip etti, patladığı yere doğru koşmaya başladı... Ali'yi gören Hala Hatun bulunduğu yerden ıckındı, "çocuk, bu tarafa koş" diye bağırıldı. Ali, Hala Hatun'un sesini duyunca düş görmesinde baktı, Hala Hatun'u görmenin bir güzel gülüşü çiçek çiçek yüzünde toplandı ve o yöne doğru koşmaya başladı. Fakat yeni bir gülle aynı yöne geliyordu, dördüncü adımda Ali'yi buldu. Hala Hatun'un bir kere daha "çocuk" dediği duyuldu... Sürücü inanın verdiği rahatlıkta bıraktı Doktor Mürsel'i. O da bütün sözleri unuttu, Ali'ye koştu... Ali'nin eli dirseğinden bir tümseğe saplanmıştı, el açmıştı göğe... sanki; yarım bedeni başka bir yerde duruyordu... Çok yakınında patlayan bir mermiye kapaklandı Doktor Mürsel. Lakin durmadı, sürüne sürüne Hala Hatun'un yanına gitti. İlk gördüğü yüzü oldu Hala Hatun'un; müthiş bir ısırap vardı tozların sislediği camın silinmişliğinde bir yüz, toprağın ta kendisiydi, kıraç, susuz. Dürülmüş bir torba gibi hareketsiz yatıyordu..." (s.416 v.d)

ve ÇANAKKALE DÖNDÜLER

Ameliyata alınan Hala Hatun birkaç gün sonra vefat etti. Sinan cepheye askerlere su taşımaktadır. Yüzbaşı Ali Efendi ve Recep Çavuş, yanlarına kendilerine emanet edilen yeni yetme Emre'yi de alarak Çanakkale'ye giderler. Ali Efendi, Cepheye Binbaşı Zeki Bey'in emrinde ileri hatlarda görev yapmaktadır. Recep Çavuş, Emre ve Sinan askerler, karavana ve atlar için su taşırlar.

Hesna, Sabri ile Fehamet'in düşünlerini yaptıktan sonra Deli Divane Osman Efendi, Zalım Nuri ile birlikte hastahane de çalışmak üzere Çanakkale cephesine gider. Yolda giderken kağnısının oku kırılan bir kadını ve çocuğunu da yanlarına alırlar. Zalım Nuri ve Osman Efendi, Çanakkale'ye adanan iki öküzü yanlarına alırlar, erzakı arabaya yükler. Düşmanın eline esir düşen Sinan'ı kurtarmak için Emre, Zalım Nuri, Deli Divane Osman Efendi ve Recep Çavuş bir plan kurarlar. Sinan'ın tutulduğu mağaraya baskın yaparlar. Ne yazık ki karşılıklı müsademe de Zalım Nuri vurulur ve oracıkta şehit olur. Osman Efendi de kalçasından yaralanır. Diğer askerlerin hakkından gelen Emre ve Recep Çavuş mağaradan çıkarırken Sinan'ın da vefat etmiş olduğunu görürler. Her ikisini de oraya defnederler. Osman Efendi'nin yaralandığını duyan Hesna, yaralıların yattığı bölüme koşar. Orada Recep Çavuşla karşılaşan Hesna sinir krizleri geçirir. Fakat Yüzbaşı yemin verdiğini için gerçeği söyleyemez.

Conkbayırı yönünden ilerleyen düşmana karşı birliklerini harekete geçiren Mustafa Kemal, Kocaçimen tepesinde askerlerine kısa bir mola verir. Yanında birkaç kişiyle birlikte Conkbayırına yürüyerek gider. Orada geri çekilen başıbozuk Türk askerlerini görür...

"...Süngünüz ne gününe duruyor, canınız da mı yok?... Mustafa Kemal Bey dönülmesi imkânsız buyruğunu verdi: Varsa, süngü tak! Geri dönülmez... Kumanda sende çavuş hücum..." (s.131 vd)

Mustafa Kemal, savaşın daha iyi yönetilmesi için emir ve kumandanın tek elde toplanmasını istemektedir...

Mustafa Kemal'in Limon Von Sanders'le telefon konuşması "... Kesin kararınız bu mudur" diye sordu General Liman Von Sander. -Bu, kesin kanaatim bu... -Ne yapılabilir? Şimdiye kadar karaya çıkmakta olan düşman kuvvetlerini göz ardı edemeyiz... Gücümüzü tek bir elde toplamak gerekir... Tek bir kumanda... Tek çare bütün güçlerimizin benim kumandama verilmesi, başka çare yoktur..." (263 vd)

.... Yaver Miralay beyin buyruğuna uygun, okudu. "Şimal Gurubu Kumandanlığına çekilmişti telgraf. Anafartalar Gurubu emir ve kumandasını almak üzere 19.

Fırka kumandanı Mustafa Kemal Bey'in hemen şimdi Çamlık Tepesine hareket için emir buyrulması..." (s.287 v.d)

10 Ağustos 1915'te Conkbayırı'nda bir taarruzu yönetirken bir şarapnel parçası Mustafa Kemal Bey'in göğsüne isabet eder...

"Kuşluk vakti öğle çizisine ağıyorken İngilizlerde savunacak hal kalmamıştı. Miralay Mustafa Kemal Bey, durumu yakından izlemek için savaşın kızıştığı bölgeye kadar indi. Az ötesinden amansız hızıyla geçen bir şaşkın gülle yakınındaki çam ağacının gövdesine çarptı, biçti, patlamadan sekti, hızla geldi Miralayın sol yanındaki bir kayalığın keline vurdu; kayayı uçurdu, hem kendi parçalandı hem de kayayı parçaladı. Kopan bir irice parça, vardı miralayın sol göğsüne hızla çarptı, sarstı... Mülazım Arif, askerine hedeflediği yönde hücum tazelettiren dönüp bakmaktan kendini alamadı. Miralayın eli sol göğsünde saat cebine gitmişti her zamanki gibi, sanki saatini çıkaracaktı; vurulduğunu biliyordu; fakat yüreğinde hiç acı yoktu, aksine, her zamandakinden çok bir güveniş vardı... Şarapnel parçası cebindeki saati parçalamıştı her halde..." (s.344 vd)

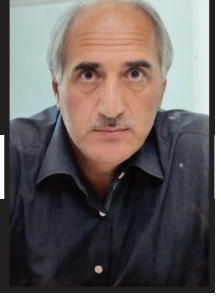
Emir ve kumandanın tek elde toplanması, Türk askerinin inanılmaz mücadelesi, Türk milletinin aşırı özverili desteğiyle Çanakkale'de zafer kazanılmış ve düşman kuvvetleri geri çekilmeye, yarımadayı boşaltmaya başlamışlardır...

SONUÇ

Atatürk'ün vefatından sonra cumhuriyetin kurucularına yönelik maddi ve manevi saldırılar artmış, milli duygular müfredattan çıkarılmıştı. Milli Mücadele ruhu yok edilmek istenmişti.

Mustafa Necati Sepetçioğlu, dini ve milli duygulardan oldukça uzaklaşmış bulunan Türk çocuklarına "Çanakkale ruhunu kazandırabilmek için üç ciltlik Çanakkale romanını yazmıştır. Nasipdar olanlar bu ruha sahip olmuşlar; olmayanlar ise amaçsız, hedefsiz bir kitle haline dönüşmüşlerdir. Umarız nasipdar olanlar çoğalır ve Türk Milleti ilimde, fende, siyasette, iktisatta ve itibarda layık olduğu seviyeye ulaşır. Kolu bükülmez ve kılıcı keskin olur. Türk Milleti onurlu ve refah içinde yaşamaya devam eder.

EDEBİYATIMIZDA ÇANAKKALE ZAFERİ

ŞABAN KUMCU

"Allah'a dua et düşman tırpanı,
Devlet ağacını yolmasın anne
Altında dökülsün oğlunun kanı,
Bayrağın gül rengi solmasın anne."

"Siperden Mektup"

19. Yüzyıl, Osmanlı Devleti için en uzun yüzyıldır. Sanayileşmede geç kalınmış, modern teknolojilere ayak uydurulamamış, devlet kendi iç meselelerine kapanmıştır. 20. Yüzyıl'ın başında gerçekleşen Birinci Dünya Savaşı'na; sanayi devrimini tamamlamış, Batılı gelişmiş devletlerin pazar kavgaları ve ham madde arayışları sebep olmuştur. Ortadoğu'daki petrol yataklarına ve dünya ticaret yollarına hâkim olabilmek için önlerinde, Osmanlı Devleti gibi büyük ve halledilmesi gereken önemli bir güç vardı. Fransızların Fas, Tunus, Cezayir ve Tunus'u; Rusların Kafkasları, İngilizlerin Hindistan, Mısır'ı işgal edip, sömürgeleştirmesinden sonra; Batı'nın bu defaki hedefi İstanbul, yani Osmanlı Devleti'yd.

Çanakkale'de tarihin en büyük saldırılarından birini gerçekleştirmişlerdir. **Mehmet Akif'in Çanakkale şiiirinde; "Eski Dünya. Yeni Dünya, bütün akvam-ı beşer"** diye tanımladığı, dünyanın bütün kavimlerinin bir araya gelerek oluşturduğu ordular; Çanakkale Savaşı'nda, tarihin en büyük yenilgisini aldılar. Çanakkale 1915, Türkler için tarihe altın harflerle yazılmış bir destandır. Çanakkale, modern Türkiye'nin önsözüdür. Çanakkale, Anadolu'nun tapusunun yeniden tescilidir.

Mehmet Akif, 18 Mart 1915'te tamamladığı **"Berlin Hatıraları"** şiirinin son kısmında zihninde, bu şehirden uzaklaşır ve Çanakkale Savaşı üzerinde durur. Çanakkale'de ordunun direnişinin kınlanması, düşmanın Çanakkale'den İstanbul'a girmesi halinde; neler olacağını tek tek sayar. Ümidini boğazda dövüşen askerimize bağlayan üç yüz elli milyon Müslüman; rastgelenin çiğneyeceği, sayfaları dağılmış bir kitaba dönecektir. Minareler susturulacak, İslamiyet'in on üç buçuk asırdır dünya üzerinde meydana getirdiği ruh yok olacaktır. Berlin Hatıraları'nda

endişesini şu mısralarla anlatır.

İşte ağla! Fakat biz ne mazhariyetsiz,
Ne bahtı kapkara milletmişiz ki dünyada;
Şu beyni kurtaralım der, koşarken imda-

da,
Beş altı pençe bir olmuş boğazlamakta bizi!

Silkindi gitti Hilal'in şu anda belki izi,
Zavallı Marmara'nın şerha şerha bağrından!

Bir İngiliz bezidir, belki, şimdi dalgalanan.

Böyle bir ihtimalle ürperen şair, adeta zamanı ve mekânı aşarak, Çanakkale'yi görmek, cephedeki son durumu anlamak ister. Bir ara hayalinde oluşan cephe tablosunda görür ki, Mehmetçğin üzerine ateş ve yıldırımlar yağmaktadır. Bu kadar uzak mesafeden bakışları bile kavuran bu ateş karşısında taş bile olsa eriyecektir. Ancak şair, bu ateş selinin önünde duran bazı karaltılar görür gibi olur. Önce bunların asker olabileceğine inanmak istemez. Sonra o karaltıların, İslam'ın son savunma hattı olan ordumuzun ve onun şanlı evlatları olduğunu fark edip sevinir. Onlara yalvarır ve şöyle der.

"Hüda rızası için ey mücahidin-i kiram!

Sebatı kesmeyiniz, çünkü sade sizde ümid;

Dönerseniz ebediyyen söner gider Tевhid,

Harim-i hak yıkılır savletiyle evhamın..."

Akif endişelidir. Söz konusu korku ve endişeye rağmen Mehmet Akif, imanından aldığı güçle, ümidini korumaya çalışır. Nitekim Mehmetçik Çanakkale'den Akif'e, "Korkma!" diyerek şöyle seslenir.

"Korkma! Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz;

Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz yürürüz!

Düşer mi tek taşı, sandın, harim-i namusun?

Meğerki harbe giden son nefer şehid olsun.

Değil mi cephemizin sinesinde iman bir;
Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir;

Değil mi sinede birdir vuran yürek... Yılmaz!

Cihan yıkılsa emin ol, bu cephe sarsılmaz!"

Temiz alınlarının "İslam için son savunma hattı" olduğunu bilen asker, asla kendisine bağlanan ümidi boşa çıkarmayacak bir karaktere sahiptir. Mehmet Akif'in şiiri ithaf ettiği Binbaşı Ömer Lütfi Bey, onlar adına konuşur. Cehennem olsa gelenin göğüslerinde söneceğini, karşılarındaki mahşer kudursa, çıldırsa, denizler ordu, bulutlar donanma yağdırsa, sinmeyeceklerini söyler.

O zaman Mehmet Akif büyük bir güven ve ferahlama hisseder, daha önce düşündüğü ihtimalleri boş kuruntu olarak nitelendirir. Şimdi korku yok, hakikat var diye düşünür.

Savaşın bir diğer hikâyesini **Halide Edip**'te görürüz. Halide Edip **"İşildak Rüyası"** hikâyesinde savaşa hâkim olan ruhu şöyle anlatır. Yaralı olan teğmen, rüyasında Anadolu'dan Gelibolu'ya, yani Rumeli'ye ilk geçen Osmanlı atası Süleyman Şah'ı görür. Süleyman Şah kendi geçmesiyle birlikte, tarihin değiştiği topraklara, yabancı gemilerin girmesini kınar. Mezarımın ve ülkemin üstünde yoksa düşmanlar mı var?" diye sorar. İşildak rüyasında; "düşmanların donanmalarıyla geldiğini, fakat kendisinin ve arkadaşlarının onun türbesi önünde, türbeyi ve bu toprakları çiğnetmeyeceklerine yemin ettiklerini" söyler, Süleyman Şah, İşildak'ın yaralı başını okşar. Rüyadaki bu dokunma İşildak'ı iyileştirir. Ertesi gün iyileşip ayağa kalkar, askerlerine "Süleyman Şah'ın mübarek eli rüyamda yarama dokundu ve beni iyi etti," der. O bölgeyi fetheden atanın manevi kuvveti, şimdi o toprakları koruyan askere güç vermiştir.

Ömer Seyfettin'in, "Çanakkale'den Sonra", hikâyesinin kahramanı, sosyal-siyasi olayların baskısı altında ezilen bir insandır. Memleketinin felaketten felakete yuvarlanacağını düşünür. Kendisinin er geç esir duruma düşeceğine inanır. Bu kötü durumu fark edemeyip de normal hayatlarını sürdüren

insanlara kızar ve onlardan uzak durur. Onu bu karamsar düşüncelerden uyandıran ve yeniden diriltten Çanakkale Zaferi olur. "Bu intizam, bu ruh, bu ordu, bu millet birdenbire nasıl doğuvermiştir...?" Ümitsizliği geçtikçe rahatlar, ne yapacağını bilen, manevi duyguları sağlam bir halkın içinde olduğunu anlar. Millet denen güce ve onun istikbaline duyduğu güvenle normal hayata döner. Bu ümit içinde memuriyete girer, yabancı otlar içindeki bahçesine düzen verir, bakımsız köşkünün tamir ettirip pırl pırl yapar. Sonra evlenir ve bir kız çocuğu dünyaya gelir. Bu çocuğa Çanakkale zaferinin ümidi ve sevinciyle "Mefkûre" ismini verir.

Ömer Seyfettin 11 Temmuz 1915'te, hükümetin arzusu üzerine birçok yazar ve gazeteciyle beraber "Çanakkale Savaş Meydanı İnceleme Kurulu'nun bir üyesi olarak bir çeşit savaş edebiyatı kampanyasına, yani orduyu şevke getirme çalışmalarına katılır. Bu seyahatte gördüğü bir "kozmetik" olayı **"Müjde"** adı altında hikâyeleştirerek millete ve orduya moral aşlamak ister. Henüz düşman donanmasının orada olduğu sırada, cephede bulunan herkes bulutların gökyüzüne yazdığı "Fethü'n garip", yani Allah'tan gelecek zafer ve fetih yakındır", yazısını görür. Bu yazıyı, zaferin habercisi olarak yorumlarlar. İman edenler bu mesajın Allah'tan geldiğine inanır.

Büyük romancı ve edebiyatçı **Mustafa Necati Sepetçioğlu'** nun üç ciltlik romanı **"Ve Çanakkale... Geldiler Gördüler Döndüler"** üçlemesinde, savaşı yaşayan çeşitli kesimlerden gelen insanları anlatan bir destan gibidir. Değişik çevrelere, farklı konumlara ve hayat tecrübelerine sahip olan insanlar, ayrı yollardan gelerek Çanakkale'de birleşirler. **Necmettin Halil Onan'in, "Bir Yolcu'ya"** şiiri de Çanakkale Zaferi'nin ve edebiyatımızın yürekleri titreten, unutulmaz bir şiiridir. Şairlerimizin, yazarlarımızın ve şehitlerimizin ruhlarına Fatihalar gönderiyoruz.

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak, bir devrin attığı yerdire,
Eğil de kulak ver, bu sessiz yığın,
Bir vatan kalbinin attığı yerdire.
Bu ıssız gölgesiz yolun solunda,
Gördüğün bu tümsek, Anadolu'nda,
İstiklal uğrunda, namus yolunda,
Can veren Mehmed'in yattığı yerdire.

NEVRUZ ÇİÇEĞİ

Önce köklerim hissetti ılık yeli. Kılcal damarlarımdan yukarı doğru bir akış oldu. Bütün bedenim kanallardan hücum eden ılık suyun etkisiyle gevşedi, ısındı. Yapracağımın sivri ucuyla yukarıyı yokladım. Toprak ana biraz hafiflemiş miydi ne; hareket ettirmesi evvelki gibi güç olmadı. Zayıf bulduğum bir yerinden baş gösterdim usulcacık. Etrafa bir göz attım. Toprağın altında büzüşüp durmaktan buruşmuş yapraklarımı gerdirdim azıcık. Boynumu sağa sola çevirdim. Hakikaten her yanı kaplanmış bembeyaz yorgan bulunduğum yerde görünmüyordu. O sebeple günlerdir kimıldatamadığım toprak anayı kolaycacık delivermiştim demek.

Birkaç güne dallarım uzadı, tomurcuklandım. Çok fazla boy atmadım fakat; toprak anama yakın kaldım. Beyaz örtüsüne bürünmüş toprağın kara sinesinde mevsimlerce dinlenmek iyi gelmiş olacak. Birkaç sabahın güneşini de hissedince iliklerimde serpiliverdim hemencecik. Bir sabah açıldı en büyük tomurcuğum. Diğer üçünde henüz bir kıpırtı yoktu. Onu görünce iştaha mı geldiler nedir bir telaşla soyundular yeşil urbalarını. Rengim gök mavisiymiş; çok sevindim. İçlere doğru ara ara sarı şeritlerim ve siyah ince çizgilerim süslüyor beni.

Yalnızlıktan başka derdim yok şükür. Gerçi etrafta çimenler, yaban otları; az ötede öbekleşmiş üç yapraklı yemyeşil yoncalar var. Ama onlar kendi âleminde, ben kendi halimdeyim.

Gündüzleri bahar yelinin esip geçtiği anlarda silkinip kendime geliyor, ılık yüzüğü güneşin etkisiyle mayışıp esrükleşiyorum. Akşamaca rüzgârın, güneşin örselemesiyle yorulan bedenimi gece karanlığına beleyip derin bir uykuya dalıyorum. Daha kaç kez açarım gözlerimi güneşe kaç kez bürünürüm karanlığa bilmem ama ben dünyaya gelişimin bayramını yapıyor her günü bu coşkuyla kutluyorum...

*

İnsanın gözlerinden evvel gönlü uyanır. Derin uyku boyunca nerelerde seyraneyletiği bilinmez gezgin öz, göğüs kafesine usulcacık konmadan topraktan olma göz aralan-

FATMA
TUTAK

maz. Uykumun en tatlı, düşlerimin en güzel yerinde Döne anaların geçende doğan buzağısı acemice böğürtüleriyle uyandırdı beni. Tam nevrüz çiçeğini bulmuş dermek üzereyken hem de! Kaç bahardır ele geçiremediğim nevrüz çiçeğini...

Yüreğimin göğüs kafesimi döven tıptırtısı yüzünden yeniden uykuya varamıyorum. Hoş kart horozun ötme vakti olmuştur neredeyse. Onu, akşamaca sarsak sarsak dolanan başıboş itlerin havlamaları takip edecek nasılsa. En iyisi kendiliğinden kalkmak... Sabah aşını ocağa koymalı bir an evvel. Bizim ihtiyar değneğini tıkırdatmaya başlamadan çıkını da hazır etmeli. O, koyunları otlatmaya götürdü mü ineği sağlar sütü kaynatırım. Kaymağını çekince kalanından çökeleği de basarım tuluma. Sonra... Sonrası giyinmek, vurmak kendini dağa bayıra... Bu sefer erken davranmalı. Banuçiçek'le yengesi olacak o sünepe Güllü' ye bırakmamalı canım nevrüz çiçeğini.

Geçende anaları nasıl da kasıla kasıla anlatıyordu. Gençliğinde üç yıl üst üste herkesten evvel hem de kaç kök bulup derdiği. Ondan sebep biricik kızlarına Banuçiçek adını verdiklerini. Nice vakittir bahtlarının açık, talihlerinin yaver gittiğini; bunun ta o zamandan kendilerine has bir aile geleneği olduğunu... Bu yıl da ilk kızıyla gelini bulacakmış hayırlısıyla. Sanki çiçekle pazarlık ettiler de söz aldılar!

Sandık beklemekten uçları güherçile olmuş anamdan kalma kırmızı bayramlık urbayı iki gün evvel havalandırmam iyi oldu. Rengi azıcık solmuş, etekleri de eprilmiş amma evelallah daha çok bayram savdırır bana. Ah anacığım ne de yaraşır kırmızı sana! Yanımda olsaydın da iki koldan arasaydık ya nevrüz çiçeğini. Yalnızlık zor be anam! Gencecik yaşında sen toprağa karıştın, ben işe güce gark oldum. Buraktın gittin bizi ihtiyarla baş başa. Sana diyecek ne çok şeyim vardı daha...

Ne anlatacaktın ki? Hay deli kız! Dur-sun'un yazdığı mektupları mı? Geçende koyunları aparırken arkandan gizlice sokulup yanağından öptüğünü mü? Yoksa! kaçalım deyî gece gündüz yalvar yakar oluşunu mu? Anlat bakalım anlat da geçirsin keliği başına! Olsun be! Sopa yemek, zılgıt dinlemek dahi olsa her türlü anasız kalmaktan iyidir.

Seherin ürpertici serinliği güneşin yüzünü göstermesiyle azıcık kırıldı sanki. Tam zamanıdır.

Bahar, dağların kuz yanına geççe gelir. Nevruz baharın müjdecisi olsa da buraların iyice bir ısınış yazın ortalarını bulur. Amma kara kış gibi de değil elbet. Kar yer yer erimeye, dağların boz yüzü yeşilcelenmeye durdu çoktan. Nevruz günü bayram yerine döner bayırın düzü. Genç ihtiyar, çoluk çocuk bayramlıklarını giyen atar kendini doğaya. Ot toplayanlar, nevrüz çiçeği arayanlar, ateş yakanlar öbekleşip sohbet edenler, oyun oynayanlar, oğluna kız arayan kaynanalar, kızını görücüye çıkaran analar, taze bebeleriyle çiçeği burnunda gelinler, eli çomaklı gözü çapaklı iki kat neneler, kocalar... Hepsî yeniliğin, tazeliğin, yeniden doğuşun türküsünü mart yelinden, nevrüz nefesinden duymanın heyecanında bir araya toplanır...

Erkence gelip kurulmuşlar yine. Nasıl da neşe içinde güle oynaya sohbet ediyor komşularıyla. Kızı Banu Çiçek'le gelini Güllü'yü çoktan salmış dağlara ki herkesten evvelce bulup toplansınlar çiçeği. Ol-

maz, ben bulacağım bu yıl; ben bulacak ve muradıma ereceğim hayırlısıyla! Kesin Karacadağ eteklerini kolağan etmededirler şimdi. Geçtikleri yerleri ellerindeki kıvrık burunlu keskilerle hallaç pamuğu gibi kabartıp deşmişlerdir. Daha bulamamış olacaklar ki ünleri duyulmadı şimdiyece.

Ben de bu yandan başlarım o vakit. Buralardan geçen olmamış olacak; nemli toprakta hiç ayak izi yok. Oh, bu iyi işte! Bizim ihtiyar da sürüyü arkadan dolandırmış olmalı.

Nice vakittir aramadık yer bırakmadım. Amma bulunacak gibi değil mübarek! Dağ havası, mart güneşi ellerimi yüzümü kavurdu şimdiden. Dudaklarım da çatladı zağar ki sızım sızım sızlamaya durdu. Büyük şehirdeki kadınların yüzleri akça, elleri yumuşacık, pamuk gibi olurmuş. Şehirden gelip nasılsa bizim buralara kadar ulaşmış eski bir gazete yaprağında görmüştüm.

Saçları kıvrıcık yanakları, dudakları kızılca bir kadın önünde duran yuvarlak bir kutuya parmağını daldırmış, eline, yüzüne adına 'krem' denen bir şey sürüyordu. Hey anam hey! Bu dağlarda bir hafta yaşasın da göreyim haspamın pamuk ellerini!

-Elif kızım rasgelebildin mi nevrüz otuna?

-Nerde Göce nenem! Dağın bayırın yoklamadık yerini koymadım amma nafille. Bazıları gibi anamızdan bahtlı doğmamışız ki nidersin!

-Nasip bu işler gızım nidecen, çok da aldırış etmeye bakma. İşimiz gücümüz bir ota kalmadı ya! Al hele şu sıkmayla ayrı-
nı. Sabah aşı yedin mi sen?

-Ne gezer nenem işten güçten başımı kaşıyabildim mi ki?

-Hay akılsız kız! Vakit nece oldu nere-
deyse ikinci akşama kavuşacak! Bir otun
peşinde var aşağı var yukarı; tövbe töv-
be...

-Nidecen nenem fukara Elif'in umudu
nevrüz çiçeğine kaldı. Amma onu da bul-
manın kolayı yok!

Bizim ihtiyarın dönmesi yakındır. Ne-
yine senin çiçek peşinde koşmak ay Elif!
Akşam aşını kaynatmalı. Gün uzunlu-
ğunun kuzunun peşine gezip yürür fukara
ne etsin? Bari karnına sıcak bir aş girsin.

-Elif kızım göynüm sıkıştı hayvanı eve
kadar iletemedim. Var git bayırın eteğin-
den apar şunları gözünü seveyim!

-Akbaş nerede?

-O da onlarla kaldı daha bak sesi gelir.

-Tamam baba ben toplar getiririm sen
tasa etme. Ocağın orda tasa çorba koy-
dum onu iç. Hadi bakalım Elif sen asıl
şimdi göster marifetini! Allah vere de faz-
la dağılmamış olsalar.

Oh, şükür Akbaş toplamış sürüyü!
Akıllı köpek! Hadi düşün önüme de geç
vakte kalmadan varalım dama.

Oy bu dağların karı boranı
Ben yitirdim garip anamı
Böyle yazılmış Elif kızın kaderi

Topla Elif kız sürüyü topla
Dağdan düze iki yürü bir hopla...

Bu işi de bitirdik şükür. "Baba ses ver
hele içtin mi çorbayı?"

-İçtim kızım sağ ol.

-Nasıl daha iyice misin?

-Şükür Elif kızım sen hele şu heybeyi
bana iletiver.

-Al bakalım ne varsa o eski heybede!
Yoksa bu halinle gene mi çubuk tütüre-
ceksin?

-Gelirken kuzulara az taze ot derdiy-
dim. Onu önlerine atıver sana zahmet. Ha
bir de mezarlığın oradan geçerken Hat-
çe'nin mezarına bir uğrayayım dedim. İyi
ki de uğramışım! Bak, yanı başında ne aç-
mış Hatçe'nin? Nevruz otu. Sağlığında bir
tane olsun bulmak için her sene dağ bayır
dolaşırdı fukara amma gene hiç rastlaya-
madım diye söyleye dövünürdü akşam
olunca. Al bunları ayrı koy; kuzuların ot-
larına karıştırma aman deyim!

MESNEVİ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

این جهان کوهست و فعل ما ندا
سوی ما آید نداها را صدا

*Bu cihan dağdır, bizim yaptıklarımız ses.
Seslerin aksi yine bizim sentimize gelir.*

(Hz. Mevlânâ)

AMELLERİMİZ ve YANKISI

Dünya bir dağa benzer, amellerimiz de sese,
İyilik yap ki yankısı örnek olsun herkese.

(Ahmet Sevgi)

NEVRUZUMUZ KUTLU OLSUN

21 Mart Türk Dünyası tarafından Nevruz Bayramı olarak kutlanır. Kökü binlerce yıl geriye giden kadim bir gelenektir Nevruz. En uzun gecenin yaşandığı 21 Aralık aydınlığın karanlığı durdurduğu ve geriletmeye başladığı tarih olarak kabul edilir ve Nurdugan Bayramı adı ile kutlanır.

21 Mart da aydınlığın karanlığı yendiği ve öne geçtiği gün olarak kabul edilir. İşte aydınlığın karanlığı yendiği, sıcaklığın soğuğu kovduğu gün olarak kabul edilen 21 Mart Türk Milleti tarafından bayram olarak kutlanır.

20 Kasım'da yapılan koç katımı sonrası 21 Mart döl almak (kuzulama) vaktidir. Bu tarih Türklerin Ergenekon'dan çıkış günü olarak da kutlanır. Çanakale Zaferi de bu tarihe yakın bir günde gerçekleşmiştir. Bu konuda daha önceki sayılarda defalarca yazdık. Bu sefer lafı uzatmadan Romanya'da yaşayan Gülten Abdula hanımın yıllar önce paylaştığı Nevruz Duası'nı burada yayınlamak istiyorum.

NEVRUZ DUASI

Gök Tanrı'nın çocuklarının bayramı kutlu olsun.

Nevruz tepsisinde bolluk olsun, gönüllerde hoşluk olsun.

Oğlak ayı'yla, Yeni gün'üyle, Ergenekon'dan göçüyle, Nevruz'uyla

Beş bin yıllık kökleriyle, geleneğiyle, kültürüyle... bayramımız kutlu olsun.

Çin denizinden Atlantik'e, Kuzey Buz denizinden Akdeniz'e,

Baltık'tan Hazar'a yedi deniz yedi iklimde Türk dünyasının toyu kutlu olsun.

Bolluk olsun, mutluluk olsun, barış olsun, birlik olsun, coşku olsun, dostluk olsun...

Turan Elinin bayramı kutlu olsun.

Dede Korkut çalsın yine kopuzun, ozanlar eşlik etsin sazıyla, tarıyla, dombrasıyla

Şenlik yayılsın Orta Asya'dan Anadolu'ya, Türkistan'dan Yakutistan'a, Tanrı Dağların dan Altaylara...

Karaim'ler, Gök Oğuz'lar, Kazaklar, Kırgızlar, Özbekler, Türkmenler,

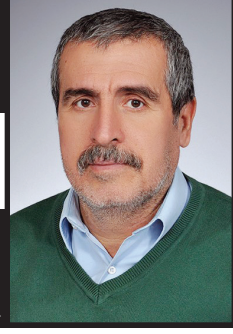
Tatarlar, Uyğurlar, Hakaslar, Yakutlar, Çuvaşlar...

Balkanlarda, Kafkaslarda, Rumeli'nde, Kerkük'te, Kıbrıs'ta...

Çalsınlar, söylesinler... Türkün tarihini,

**SADIK
GÖKCE**

sadikgokce@hotmail.com

Türkün toyunu...

Türkün coşkusu var bu gün...

Kızlar yavuklusuna mendil işlesin, Kabirler bayrakla donansın,

Analar Türkün aşını pişirsin, yakılsın ateşler, günahlar dökülsün...

Yeni gün'e yeniden doğumumuz var bu gün...

Çılgık çılgıca söylesin Azerbaycanlı gencim, selvi gibi salınsın Türkmen kızım.

Yay gibi gerilsin Kırgız'ım, ok gibi fırlasın Kazağım.

Kuğu gibi süzülsün Özbeğim, uçar gibi yürüsün Çerkez'im, Tatarım...

Türkün bayramı var bu gün...

Dar gelsin ovalar, erisin dağlar, yol olsun yaylalar...

Ergenekon'dan göçümüz var bu gün...

Yine yağız atlar kişnesin, yine ak tolgalı beylerbeyi haykırsın,

Yine Kızılma beklesin Türkün özlemiyle...

Şenliğimiz var bu gün...

Ateşler yakılsın, ocaklar kurulsun, demirler dövülsün,

Davullar, kösler vurulsun, tuğlar salınsın, bayraklar dalgalansın...

Hilale özlem var bu gün...

Allar giyilsin, yeşiller sarılsın, sarılar donansın...

Gök kubbenin tüm renkleri Türkuazın üzerine doğsun...

Bayramımız var bu gün...

Sülün gibi süzülsün kızlar, yay gibi gerilsin delikanlılar,

Göz süzerek vurulsun kalpler, bir salınışla yere diz vursun dağ gibi zeybekler...

Tuna'ya gönlümüz düşer bu gün...

Davul, kös dövülsün... Zurnalar çalsın memleket havasını...

Kaplasın gönülleri Türkün yedi deniz yedi iklimdeki coşkusu...

Özlemimiz var bu gün...